

การยกระดับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

Upgrading Community Enterprises in Buriram Province to a Creative Economy

รุ่งสุริยา หอมวัน¹, อิศรพงษ์ ไกรสินธุ์², พระมหาอภิสิทธิ์ วิริโย³, ขวัญชนก สายชมพู⁴,
สุวิจักษณ์ กุลยศยังกูร⁵, วีรพล พิชนาหารี⁶

Rungsuriya Homwan¹, Isaraping Kraisin², Phramaha Apisit Viriyo³, Kwanchanok Saichompoo⁴,
Sukwijak Kunyotchayangkun⁵, Veerapon Pichanahare⁶

¹⁻⁶วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻⁶Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buriram Buddhist College

kraisin1986@gmail.com

Received : July 17, 2024;

Revised : October 1, 2024;

Accepted : February 8, 2025

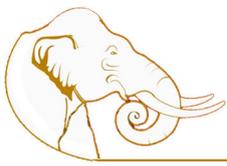
บทคัดย่อ

การศึกษาการยกระดับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เป็นการศึกษา
บริบทการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และระบบ
การตลาดของวิสาหกิจชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจหรือคุณค่าทางสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในจังหวัดบุรีรัมย์ 2) พัฒนา
กระบวนการและผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และ 3) สร้างเครือข่าย
และระบบการตลาดวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เป็นวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่ม
ตัวอย่างคือวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมบ้านโคกพลวง ตำบลหนองกง อำเภอนางรอง, วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรวัด
บ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ และวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรสตรีบ้านระกาใต้ ตำบลบ้านปรือ
อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก
ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 3 แห่ง มีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป
สมุนไพรสตรีบ้านระกาใต้ เป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ ที่มีวิธีการบริหารจัดการที่ครอบคลุม คือมีการวางแผน
ด้านการผลิตครบวงจร

2. กระบวนการพัฒนาเป็นไปตามแนวคิดการบริหารงานคุณภาพด้วย PDCA คือ 1) P (Plan) คือการ
วางแผนที่ชัดเจน เพื่อทำกิจกรรมผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น 2) D (Do) คือการลง
มือปฏิบัติ เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มเล็กๆ ภายในชุมชน ร่วมมือกันจัดตั้งขึ้นด้วยความสนิสนมคุ่นเคย ความเป็น



เครื่องมือ 3) C (Check) คือการตรวจสอบ มีกฎระเบียบหรือข้อตกลง ข้อบังคับ ที่โปร่งใส ชัดเจน และ 4) A (Action) คือดำเนินการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา ด้วยการประสานสร้างความร่วมมือของชุมชนอย่างมีระบบ

3. สร้างเครือข่ายและระบบการตลาดวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางที่สำคัญ คือ 1) การขยายฐานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เพิ่มมากขึ้น 2) การพัฒนาความสัมพันธ์ทางเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีมิตรภาพที่สมบูรณ์ 3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ในรูปแบบการประชุมสัมมนา การฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน 4) สร้างเครือข่ายการตลาดให้มากขึ้น รวมถึงพัฒนาสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ 5) การร่วมมือกันของเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรม 6) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การยกระดับ; วิสาหกิจชุมชน; จังหวัดบุรีรัมย์ และเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

Abstract

A study of upgrading community enterprises in Buriram Province to a creative economy. It is a study of the context of community enterprise management in order to lead to the development of product development processes and marketing systems of community enterprises in creating added economic value or social value in Buriram Province.

The purpose of this research were: 1) study the management of a primary business enterprise in the province of Buri Ram 2) develop the process and products of the community business in the province of Buriram to a creative economy and 3) Build a network and marketing system of business community in the province of Buri Ram to a creative economy is an action research method, The sample group was the Ban Khok Phluang silk weaving community enterprise, Nong Kong Subdistrict, Nangrong District. Ban Bua Temple Herbal Community Enterprise, Ban Bua Subdistrict, Mueang Buriram District and the women's herbal processing community enterprise of Ban Rakatai, Ban Prue Subdistrict, Krasang District, Buriram Province, 50 key informants, The tool used was an in-depth interview.

The research results found that

1. Study the management of three model community enterprises in Buriram Province. There is a community enterprise for women's herbal processing groups in Ban Rakatai. It is a model community enterprise. There are comprehensive management methods. That is, there is complete production planning.



2. The development process follows the concept of quality management with PDCA. They are 1) P (Plan) is clear planning. To carry out activities producing and selling products using local resources. 2) D (Do) is action. It starts with small groups within the community. Collaborate and establish with familiarity. Kinship. 3) C (Check) is inspection. There are clear and transparent rules or agreements. and 4) A (Action) is to improve and fix the problem areas. By systematically creating community cooperation

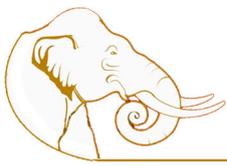
3. Create a network and marketing system for community enterprises in Buriram Province towards a creative economy. There are important guidelines: 1) Expanding the community enterprise network base. 2) Developing relationships in the community enterprise network to be strong and have complete friendship. 3) Creating a learning network In the form of seminars, training and study visits. 4) Build more marketing networks. Including developing products and services to have quality 5) Network cooperation in carrying out activities 6) Concrete participation of relevant partner agencies

Keywords: Upgrading, Community enterprise, Buriram Province, Creative economy.

บทนำ

การสร้างฐานที่มั่นทางเศรษฐกิจในชนบท คือการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม มีการไหลเวียนของระบบเศรษฐกิจระหว่างกันเป็นระบบ และเกิดการสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และความไม่เสมอภาคในระดับชุมชน (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566: 5) วิธีการผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยน เป็นกลไกพัฒนาครอบครัวและชุมชนพึ่งตนเองได้ การผลิตเพื่อกิน เพื่อใช้หรือเศรษฐกิจชุมชน จึงเป็นลักษณะของความพอเพียงสำหรับชุมชนที่เป็นทางออกในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจอย่างหนึ่งในสังคมยุคปัจจุบัน (สมยศ ปัญญา, พิงพร ศรีแก้ว และ จิราภรณ์ คล้อยปาน, 2559: 74-88) ปัญหาของชุมชนในการประกอบกิจการมี ๒ ประการ คือ ประการแรก การประกอบการของชุมชนไม่เป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนอื่น ๆ ประการที่สอง การสนับสนุนของภาครัฐ ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน หัวใจของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการเรียนรู้วิธีคิดใหม่ ๆ คิดรอบด้าน คิดให้ทวีคูณ คิดแบบบูรณาการ ประสานพลังและการพึ่งตนเอง จัดการทุนทางสังคมและทุนทางปัญญาให้เกิดผลทวีคูณซึ่งเป็นฐานของการพัฒนาองค์กรรวมของประเทศ โดยจะต้องอาศัยวิสาหกิจชุมชนในการดูดซับทรัพยากรที่มีคุณค่าที่อยู่ภายในชุมชน เข้ามาผลิตและสร้างรายได้และการสะสม เพื่อนำไปหล่อเลี้ยงให้เกิดการพัฒนาโดยองค์กรรวม (สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2559: 15)

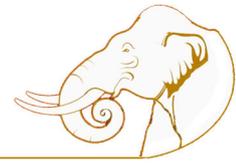
วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็



บุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ถือเป็นประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งตนเอง ไม่ได้หมายถึงเพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคม ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนกล่าวถึงชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร แรงงานในชุมชนเป็นหลัก คนในชุมชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมของชุมชนเอง อาศัยฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล ดำเนินงานเชิงแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมผ่านกระบวนการการเรียนรู้ให้สามารถพึ่งพาตนเองโดยคำนึงถึงครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย (สมณฑา สุภาวิมล, 2566: 179-188)

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ผู้สนับสนุนสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาคือหน่วยงานภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐต้องทำงานเชิงบูรณาการ คือทำงานร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีการติดต่อสื่อสารประสานงานกับภาคีเครือข่าย นอกจากนั้นวิสาหกิจชุมชนต้องพัฒนากลุ่มในด้านการเรียนรู้ การบริหารจัดการ การพัฒนาเครือข่าย พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการจัดการความรู้ในกลุ่มตนเอง ซึ่งการจัดการความรู้เป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร ต้องมีการค้นพบ ค้นคว้า การแลกเปลี่ยน การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการให้ได้ว่าซึ่งองค์ความรู้ ในความรู้ที่กระจ่างและชัดเจนโดยผู้เชี่ยวชาญ หรือการนำความรู้ประสบการณ์ที่มีอยู่มาแลกเปลี่ยนกัน (Wasko and Faraj, 2000: 155-173) วิสาหกิจชุมชนจะเติบโตได้และเข้มแข็งนั้น ฟันเฟืองสำคัญคือ “คน” ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาและสามารถนำเอาความคิดหรือประสบการณ์ที่ตนเองมีออกมาใช้ในการสร้างสินค้าและบริการ ทั้งนี้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ต้องส่งเสริม สนับสนุนให้คนในชุมชนได้รู้จักตนเอง ได้เรียนรู้ทุนทางสังคมในพื้นที่ และเรียนรู้สิ่งที่มีค่าในท้องถิ่นนำมาสรรค์สร้างให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ รวมทั้งการขับเคลื่อนด้านการสร้างเศรษฐกิจชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้ได้ประสิทธิผลนั้น ต้องอาศัยศักยภาพของชุมชนเป็นหลักในการทำงาน สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนมุ่งเน้นการสร้าง ความเข้มแข็งจากภายในชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นทุกด้าน เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งการสร้าง ความเข้มแข็งที่เกิดจากการร่วมคิดร่วมเรียนรู้จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชนและชุมชนเองก็สามารถแบ่งปันคุณค่าของการเติบโต โดยการขยายองค์ความรู้และแนวทางการทำงานของตนเองไปสู่ชุมชนใกล้เคียง ซึ่งจะสร้างความยั่งยืนให้กระจายไปในระดับท้องถิ่นและที่สำคัญชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ (กรุงเทพธุรกิจ, ออนไลน์)

เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ หลักการพึ่งพาตนเองจึงเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งภาครัฐต้องพัฒนาและส่งเสริมให้ชุมชนผลักดันผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นวิสาหกิจชุมชน เป็นการให้โอกาสแก่ชาวบ้านในระดับรากหญ้าได้รู้จักตนเอง เรียนรู้ตนเอง เรียนรู้ชุมชนได้เห็นความสำคัญของศักยภาพคน ศักยภาพชุมชน และค้นหาทุนทางสังคม สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ เนื่องจากได้ร่วมคิดร่วมวางแผน ตลอดจนรับผลประโยชน์ร่วมกัน



ทำให้เกิดพลังในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่เน้นกระบวนการส่งเสริมให้ชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์จากการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้แนวทางในการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจทุกระดับให้สอดคล้องกับ นโยบายโดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชน ที่เป็นกิจการของชุมชนในการผลิตสินค้าและบริการ วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมและธุรกิจ โดยออก พ.ร.บ.ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ซึ่งจะช่วยหนุน ค้ำยกภาพวิสาหกิจชุมชนในการประกอบธุรกิจมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ.ส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน ปี 2548 เป็นการวางรากฐานให้วิสาหกิจชุมชนขับเคลื่อนไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ ภาครัฐได้เข้ามาสนับสนุนระบบนวัตกรรมที่ทันสมัย สนับสนุนการนำเทคโนโลยีแนวคิดและ การบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สามารถยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาด ย่อม (เพชร บุดสีทา, 2559: 15-35)

การที่จะยกระดับวิสาหกิจชุมชนให้เกิดการสร้างนวัตกรรมในการเพิ่มมูลค่า คุณค่า และลักษณะ เด่นของผลิตภัณฑ์ให้เกิดความแตกต่างเพื่อเพิ่มยอดขายและรายได้ให้มั่นคงแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดบุรีรัมย์ จึงจำเป็นต้องศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในจังหวัดบุรีรัมย์ ศึกษา กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ และการสร้างเครือข่ายและระบบการตลาดวิสาหกิจ ชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาการยกระดับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจ เชิงสร้างสรรค์ ว่ามีลักษณะการปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมอย่างไร ก่อเกิดอย่างไร มีการพัฒนาองค์กร มี การขยายผลขององค์กรชุมชน และมีการดำรงอยู่ขององค์กรที่เข้มแข็งอย่างไร โดยการพินิจพิจารณา ความสัมพันธ์ของประชาสังคมที่มีต่อวิสาหกิจชุมชน กระบวนการพัฒนาเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง บทบาท ของประชาสังคมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุประสงค์การวิจัย

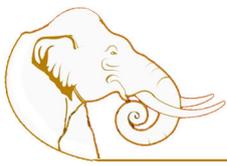
1. เพื่อศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อพัฒนากระบวนการและผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิง สร้างสรรค์
3. เพื่อสร้างเครือข่ายและระบบการตลาดวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิง สร้างสรรค์

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนนั้น เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ในชุมชนพร้อมกับการ เรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ไม่จำเป็นต้องอาศัย วิธีการผลิตที่ซับซ้อน มุ่งหวังเพียงตลาดใน



ชุมชนก่อนในเบื้องต้น ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชน มีลักษณะใกล้เคียงกับธุรกิจชุมชนในประเด็นการซื้อขายสินค้าหรือบริการ และมีความ เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชน ในประเด็นอุปสงค์และอุปทานระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิต ทั้งภายในและภายนอกชุมชนบนฐานคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ในขณะที่พระราชบัญญัติ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ยังช่วยหนุนเสริมการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ (อุทัย ปริญาสุทธีรัตน์, 2560: 113)

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความสามัคคี

ความสามัคคีจึงเป็นคุณธรรมสำคัญประการหนึ่ง สำหรับหมู่คณะและสังคม โดยเฉพาะการทำงานร่วมกัน การประสานงานกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม สิ่งสำคัญคือความสามัคคีไม่สามารถอยู่เดี่ยวๆ ได้ ต้องใช้ประกอบกับคุณธรรมอื่นๆ เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา ความกตัญญู ความมกน้อย สันโดษ การเสียสละ ทั้งนี้เนื่องจากความสามัคคีเป็นผลมาจากการกระทำของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนได้เสีย รวมถึงผู้รับบริการ ได้มีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ร่วมตัดสินใจ ร่วมสนับสนุน รวมทั้งร่วมติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงาน (สถาบันพระปกเกล้า, 2550: 49) คำว่า ส่วนร่วม หมายถึง ส่วนได้ส่วนเสียใจกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เช่น มีส่วนร่วมในการบำเพ็ญกุศล มีส่วนร่วมในการทุจริต มีส่วนร่วมในการลงทุนบริษัท (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1183)

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เป็นกฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเป็นกฎหมายที่มีหลักการและวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมเศรษฐกิจ ชุมชน และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในด้านต่างๆ ให้มีความสามารถในการแข่งขันทางการค้า มีความพร้อมจะไปสู่ การเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลาง อันเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ ในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 โดยมีหลักการประการ สำคัญเพื่อสนับสนุนการประกอบกิจการของวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถขึ้นทะเบียนและประกอบกิจการในฐานะนิติบุคคลได้สะดวกขึ้น ซึ่งขณะนี้ร่างพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขอยู่ระหว่างการทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป

5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย

เครือข่าย หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลาย ๑ องค์กร ที่ต่างก็มีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงานและกลุ่มเป้าหมายของตัวเอง บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้ได้เข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลายาวนานพอสมควร แม้อาจจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็ได้มีการวางรากฐานเอาไว้ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือจากกลุ่มอื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่สามารถติดต่อไปได้ ในการเข้าร่วมเป็นองค์กรเครือข่าย แม้ว่าองค์กร



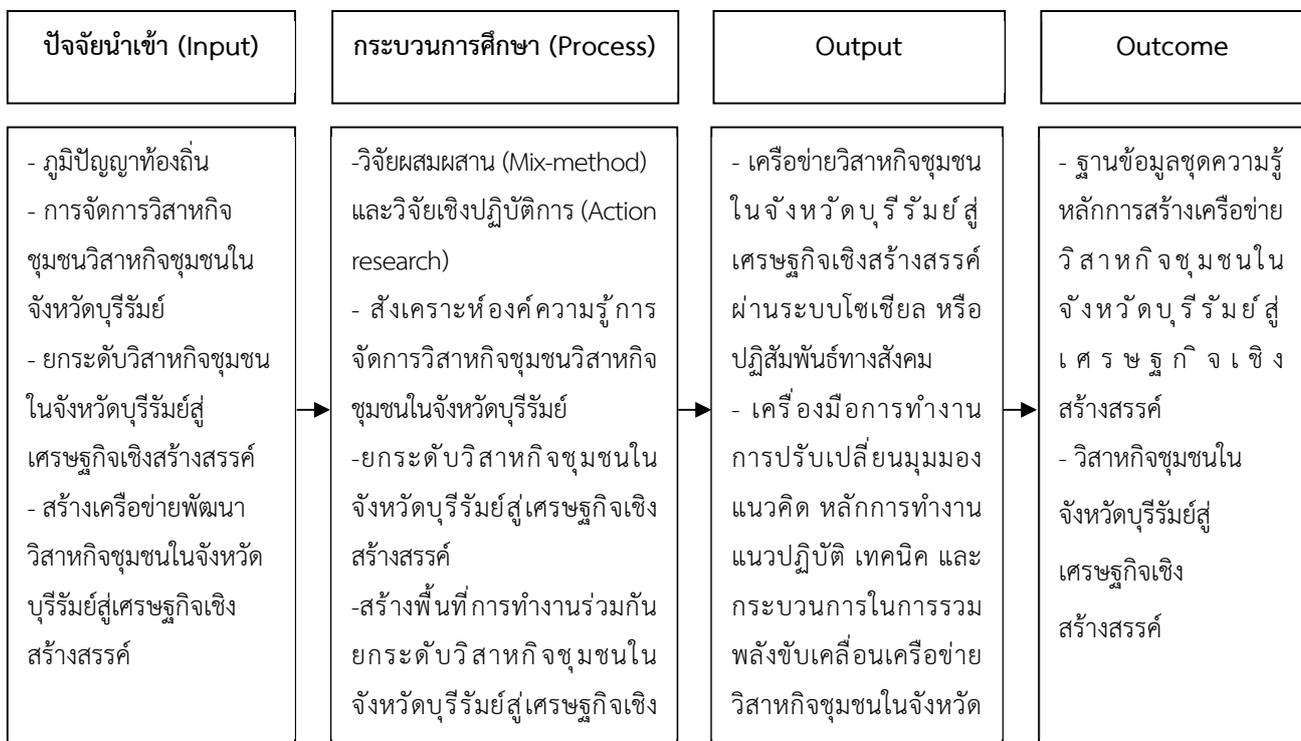
เหล่านี้จะมีบางสิ่งบางอย่างร่วมกันเช่น มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน องค์กรเหล่านี้ก็ยังคงเป็นเอกเทศอยู่เพราะการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเป็นการเข้าร่วมเป็นบางส่วนขององค์กรเท่านั้น

6. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

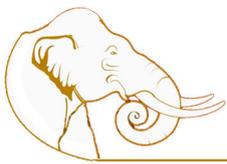
สำหรับที่มาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย (ฐิติกร พูลภัทรชีวิน, ออนไลน์) ในการประชุมประจำปี 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เรื่อง “วิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี 2570” ได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยในปี 2570 ไว้ว่า “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การยกระดับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์” ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดจากหลักคิดที่สำคัญ ไว้ดังต่อไปนี้



แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย



วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยกระดับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix-method) และวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยเริ่มจากประเด็นที่ต้องการวิจัยนำไปสู่การทบทวน ขอบกฎหมายระเบียบและวรรณกรรม รวมทั้งบริบทของพื้นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาวิจัย จากนั้นจึงดำเนินการออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จนนำไปสู่ข้อค้นพบ ตามลำดับดังนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

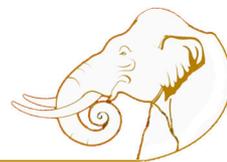
ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview)
2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันและค้นหาข้อมูล โดยมีผู้เข้าร่วม 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ตัวแทนนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มที่ 2 ตัวแทนองค์กรหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มที่ 3 ตัวแทนองค์กรชุมชนต่าง ๆ กลุ่มที่ 4 แทนผู้เข้าร่วมกิจกรรม การสนทนากลุ่มนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตามความเชี่ยวชาญเพื่อให้สมาชิกแต่ละท่านได้กล้าแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ในการใช้เครื่องมือนี้จะใช้ก็ต่อเมื่อภายหลังที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แล้ว จึงได้กำหนดจัดสนทนากลุ่มขึ้น
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและผลตอบรับจากกิจกรรมฝึกอบรมและการนำองค์ความรู้ไปใช้ โดยมีการติดตามผลและรายงานในรอบปี
4. การใช้เครื่องมือการถ่ายภาพ โดยการใช้ภาพถ่ายเป็นภาพนิ่งเพื่อศึกษาเป็นแนวทางในการศึกษา
5. เครื่องบันทึกเสียง ใช้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเพื่อช่วยบันทึกการสนทนาที่เป็นประเด็นสำคัญๆ ตามวัตถุประสงค์ให้ได้อย่างครบถ้วนผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การยกระดับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

4.1 ศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 3 แห่ง คือ 1) วิสาหกิจกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกพลวง (วัดตาไ้พลวง) ตำบลหนองกง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ 2) วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรวัดบ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรสตรีบ้านระกาใต้ ตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรสตรีบ้านระกาใต้ เป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ ซึ่งมีสถานที่และวิธีการบริหารจัดการที่ครอบคลุมโดยจุดเริ่มต้นได้แนวคิดจากสมุนไพรที่รักษาแผลของไก่อชนแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับคน และเริ่มก่อตั้งเป็น

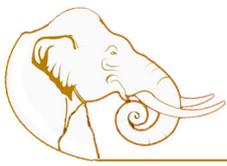


กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2543 จนประสบผลสำเร็จ มีโครงสร้างและการบริหารงานกลุ่มในรูปแบบคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม รองประธาน เภรัญญิก ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ปลูกสมุนไพร ทุกตำแหน่งมีการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ถ้ามีปัญหาจะปรึกษาพูดคุยกันแบบ “แม่กับลูก” และมีการแบ่งปันผลประโยชน์ตามระเบียบที่กำหนดไว้ ได้เข้ารับการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ ที่รับเชิญ และที่สำคัญผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับการรับรองมาตรฐานองค์การอาหารและยา (อย.) มีใบจดแจ้งที่ถูกต้องตามหลักสาธารณสุขจังหวัด

4.2 พัฒนาระบบการและผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ พบว่ากระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ทั้ง 3 แห่ง มีจุดเริ่มต้นจากชาวบ้านในชุมชนที่ต้องการรวมกลุ่มกัน เพื่อลดรายจ่ายภายในครอบครัว จากการมีส่วนร่วม แล้วขยายออกไปยังประชาชนภายในหมู่บ้าน เพื่อรับเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม กระบวนการพัฒนาจึงเป็นไปตามแนวความคิดการบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA ประกอบไปด้วย P (Plan) คือการวางแผน ริเริ่มรวมกลุ่มกัน เพื่อทำกิจกรรมผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการแปรรูปอย่างมีคุณภาพ โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น มีการวางแผนที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและปัจจัยการผลิต ประกอบด้วย แผนผลิตภัณฑ์ แผนการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และ แผนราคาผลิตภัณฑ์ มีการกำหนดราคากลาง ซึ่งเป็นราคารับซื้อผลิตภัณฑ์จากสมาชิกและกำหนดราคาขายโดยมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิก D (Do) คือการลงมือปฏิบัติ เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มเล็กๆ ภายในชุมชน ร่วมมือกันจัดตั้งขึ้นโดยร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม อาศัยความสนิทสนมคุ้นเคย ความเป็นเครือญาติ พัฒนาจัดตั้งองค์กร เป็นวิสาหกิจชุมชน มีระบบเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง คือ มีโครงสร้างการบริหารองค์กร มีการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีการบริหารจัดการการเงินและบัญชีที่เป็นระบบและตรวจสอบได้ มีการจัดการตลาดชุมชนและร้านค้าชุมชน C (Check) คือการตรวจสอบ การมีกฎระเบียบ หรือข้อตกลง ข้อบังคับ ในการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและชุมชน ซึ่งต้องมีความโปร่งใส มีการจัดสรรผลประโยชน์ของสมาชิกให้ชัดเจน ตรวจสอบได้ และ A (Action) คือดำเนินการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา จำเป็นต้องยกระดับปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากลผสมผสานการสร้างร่วมมือของชุมชนทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด มีการพัฒนาเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชน คือ หน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับการจัดเก็บภูมิปัญญาเกี่ยวกับสมุนไพร และทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนอย่างมีระบบต่อไป

4.3 สร้างเครือข่ายและระบบการตลาดวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) การขยายฐานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เพิ่มมากขึ้น โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนกับวิสาหกิจชุมชนประเภทเดียวกันและเชื่อมโยงกับวิสาหกิจชุมชนและธุรกิจชุมชน ประเภทต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายให้กว้างขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความร่วมมือในด้านการค้าและการลงทุน ด้านการผลิต การตลาด เทคโนโลยี ตลอดจนทั้งแรงงานร่วมกัน รวมถึงการสร้างอำนาจในการเจรจาต่อรองทางการค้าร่วมกัน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการสร้างเสริมความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจากการดำเนิน



ธุรกิจจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายในการร่วมมือระหว่างกันในการประกอบการธุรกิจ เพราะการสร้างความร่วมมือเป็นการสร้างกระบวนการในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกัน

2) การพัฒนาความสัมพันธ์ทางเครือข่ายเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพทางเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งจะทำให้เกิดพันธมิตรภาพ และทำให้เกิดคุณลักษณะของการเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นการสร้างความร่วมมือซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายและการเป็นเครือข่ายมิตรภาพที่ดี อันจะส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันจะช่วยส่งเสริมซึ่งกัน และในการสร้างความสำเร็จและอยู่ร่วมกันได้อย่างยืนยาว

3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้เป็นหัวใจอันสำคัญในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำความรู้มาพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีศักยภาพเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบการประชุมสัมมนา การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการวิจัย โดยสร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษา วิสาหกิจชุมชนต้นแบบ องค์กรเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ โดยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจให้มีความรู้และพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยได้อย่างมั่นคง

4) สร้างเครือข่ายการตลาดให้มากขึ้นตั้งแต่ระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด และขยายสู่ระดับภูมิภาค ประเทศ รวมถึงการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐใน การขยายช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าและบริการได้มากขึ้น ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนต้องพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย การบรรจุภัณฑ์ รวมถึงพัฒนาสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ

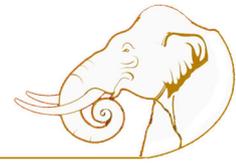
5) การร่วมมือกันในเครือข่าย ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยมีกระบวนการการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางการตลาดร่วมกัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และสร้างความสามัคคีเกิดขึ้นในกลุ่ม และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ส่งผลต่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

6) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการในส่งเสริมการสร้างและการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมพร้อมขับเคลื่อนเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้

อภิปรายผลการวิจัย

การยกระดับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

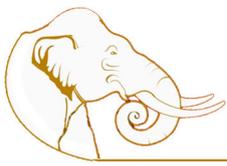
1. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพรสตรีบ้านระกาใต้ เป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ เพราะมีสถานที่และวิธีการบริหารจัดการที่ครอบคลุม โดยจุดเริ่มต้นได้แนวคิดจากสมุนไพรที่รักษาแผลของไก่ชนแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับคนจนประสบผลสำเร็จ มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ



บริหารจัดการของกลุ่ม ซึ่งถือว่ามีความสำคัญในการนำความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสู่กระบวนการผลิตและสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยเฉพาะด้านการจ้างงาน เพราะวิสาหกิจชุมชนจะเน้นการผลิตที่ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงมากนัก รายได้ส่วนใหญ่จึงตกอยู่กับแรงงาน โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานที่ขาดโอกาส เช่น ผู้หญิง และคนชรา ซึ่งสอดคล้องกับ พิริยะ ผลพิรุฬห์ (2556: 52-53) พบว่า

การดำเนินการแบบวิสาหกิจเป็นการสร้างแรงผลักดันที่มีประสิทธิภาพต่อการเข้าร่วมของคนในชุมชน โดยส่งเสริมความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน และความเข้มแข็งทางทุนทางสังคม นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล มูลนิธิและสถาบันการศึกษา ยังเป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ เช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับ ธนวัฒน์ จงมีสุข ภัทรพล ทศมาศ และภักดี โพธิ์สิงห์ (2562: 235-236) ที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ กรณีศึกษา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ส่วนข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างวิสาหกิจชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ พบว่าเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานควรให้การสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการปลูกข้าวอินทรีย์เชิงอนุรักษ์ และควรมีการขยายตลาดและจัดหาตลาดเพื่อให้เพียงพอต่อการผลิตและจำหน่าย ควรมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่สนใจต่อตลาดต่างประเทศ ตลอดจนมีกระบวนการดูแลรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์

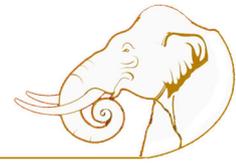
2. พัฒนาระบบการผลิตและผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ที่พบว่ากระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน ทั้ง 3 แห่ง มีจุดเริ่มต้นจากชาวบ้านในชุมชนที่ต้องการรวมกลุ่มกัน เพื่อลดรายจ่ายภายในครอบครัว จากการมีส่วนร่วม แล้วขยายออกไปยังประชาชนภายในหมู่บ้าน เพื่อรับเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม กระบวนการพัฒนาจึงเป็นไปตามแนวคิดการบริหารงานคุณภาพ ด้วย PDCA คือการวางแผน เพื่อทำกิจกรรมผลิตและจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการแปรรูปอย่างมีคุณภาพ โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น มีการวางแผนที่ชัดเจน การลงมือปฏิบัติ โดย ร่วมมือกันจัดตั้งขึ้นโดยร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม อาศัยความสนิทสนมคุ้นเคย ความเป็นเครือญาติ พัฒนาจัดตั้งองค์กรเป็นวิสาหกิจชุมชน มีการตรวจสอบ คือมีกฎระเบียบ ข้อตกลง ข้อบังคับ ในการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกด้วยความโปร่งใส มีการจัดสรรผลประโยชน์ที่เหมาะสม ตรวจสอบได้ และการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหา ด้วยยกระดับปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล สร้างความร่วมมือของชุมชน มีการพัฒนาเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชน เพื่อยกระดับการจัดเก็บภูมิปัญญาที่เป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ ณีฐพัชร์ มณีโรจน์ ธนวัต ลิ้มพิพาณิชกุล ญาณกร โท้ประยูร และณัฐพล แยมฉิม (2564: 176-177) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) จุดเด่นของสินค้าและผู้ประกอบการ คือมีสินค้าได้รับรองมาตรฐานคุณภาพ OTOP 4 ดาว มีลูกค้าประจำที่เป็นลูกค้ารายย่อยสั่งซื้อสินค้าอย่างต่อเนื่องและเป็นลูกค้าบริษัทสั่งซื้อปริมาณมาก มีการจดทะเบียนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนถูกต้องตามกฎหมาย สร้างเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ การพัฒนานวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์และ



กระบวนการผลิต หรือเพิ่มมูลค่าในสินค้า (ฉันทวิมล, 2564:176--177) บันทึกบัญชี รายจ่าย-รายรับ การตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์ 2) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนรุ่งมณี พัฒนา ประกอบด้วย (1) ส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการและผู้ผลิตให้มีความรู้เรื่องการบัญชี การคำนวณต้นทุนและวิธีการลดต้นทุนในการผลิตสินค้า (2) ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยจัดทำคลังรูปแบบสินค้า ลักษณะของสินค้า ลวดลายสินค้าและวิธีการจับคู่วัตถุดิบ สี รูปทรง ลวดลายของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท/ ชนิดของชุมชนเพื่อให้ผู้ผลิตสินค้านำไปใช้ได้ในพื้นที่ (3) พัฒนาความรู้และทักษะความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้กับผู้ประกอบการ (4) สร้างสรรค์สินค้าให้มีเอกลักษณ์เฉพาะ สร้างความแตกต่าง ความหลากหลาย (5) เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายทางออนไลน์และการสื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์ (6) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนยื่นขอการรับรองมาตรฐานสินค้า

3. สร้างเครือข่ายและระบบการตลาดวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางที่สำคัญ 1) การขยายฐานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เพิ่มมากขึ้น โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนกับวิสาหกิจชุมชนประเภทเดียวกันและเชื่อมโยงกับวิสาหกิจชุมชนและธุรกิจชุมชน ประเภทต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายให้กว้าง 2) การพัฒนาความสัมพันธ์ทางเครือข่ายเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพทางเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งจะทำให้เกิดพันธมิตรภาพมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น 3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อนำความรู้มาพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีศักยภาพเกิดประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบการประชุมสัมมนา การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการวิจัย 4) สร้างเครือข่ายการตลาดให้มากขึ้นตั้งแต่ระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด และขยายสู่ระดับภูมิภาคและประเทศ 5) การร่วมมือกันในการขยาย ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้มีความเข้มแข็ง และ 6) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการในส่งเสริมการสร้างและการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมพร้อมขับเคลื่อนเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากการที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีความเข้มแข็งได้นั้น จะต้องมีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ ทั้งในระดับจังหวัด ระดับตำบล และระดับหมู่บ้านนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันในลักษณะเชิงพื้นที่ คือมีศูนย์ประสานงานระดับจังหวัด และมีภาคีที่เป็นเครือข่ายย่อย เช่น เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายเกษตรกร องค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งองค์กรธุรกิจเอกชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุ้น) (2548: 87) ได้กล่าวว่า กระบวนการทำงานของเครือข่ายในเชิงพื้นที่ ที่ทุกกลุ่ม องค์กร เครือข่าย และทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นเครือข่ายประชาคมในระดับจังหวัดหรือพื้นที่ โดยมีการทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะพหุภาคี ความเป็นเครือข่ายในรูปแบบนี้ในสังคมไทยจะมีในบางพื้นที่ บางจังหวัดที่เครือข่ายภาคประชาชนมีความเข้มแข็งเท่านั้น แต่ในบางพื้นที่ บางจังหวัด เครือข่ายเชิงพื้นที่ในภาพรวมของจังหวัดหรือตามพื้นที่ตามเขตการปกครองยังอยู่ในระหว่างการก่อตัวเพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้และความเป็นเครือข่าย เครือข่ายภาคประชาชนนั้นเป็นการรวมตัวของภาคประชาชนในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะในชุมชนชนบท เป็นการรวมของปัจเจกบุคคล กลุ่มคน และ



เครือข่าย โดยอาศัยวัฒนธรรมชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกับภาคีอื่นๆ และระบบเทคโนโลยี เป็นเครื่องหนุนเสริมให้เกิดการรวมตัว โดยเครือข่ายภาคประชาชนเกิดขึ้นทั้งจากการเห็นความจำเป็นในการรวมพลังเพื่อแก้ไขปัญหา เกิดจากการเรียนรู้และการถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน โดยเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติ และเกิดจากการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่ต้องการให้องค์กร ชุมชน และสังคมมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาตนเองตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของภาครัฐหรือหน่วยงานที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับ พระครูสิริสุตานุยุต (2560: บทคัดย่อ) ศึกษารูปแบบเครือข่ายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของวัดและชุมชนในล้านนา พบว่า วัดใช้รูปแบบเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม เป็นเครือข่ายที่มีกิจกรรมต่างประเภทกัน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกต่างสาขา ต่างกิจกรรมกัน เข้ามาร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม ร่วมมือประสานช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (พระครูสิริสุตานุยุต และคณะ, 2560: 129)

อย่างไรก็ดีเครือข่ายจะมีการเชื่อมโยงกันของเครือข่ายตามเจตนารมณ์หรือตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ (2548: 84) ได้กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาในรูปแบบของเครือข่าย เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาองค์กรและการพัฒนาสังคม ความเป็นเครือข่ายอยู่ที่ความไว้วางใจ ความสามัคคี และการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เครือข่ายจะประสบผลสำเร็จมิได้ถ้าขาดการทำภารกิจ และการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน เพราะฉะนั้นเครือข่ายต่างๆ จึงมีการรักษาสัมพันธ์ภาพและการรักษาผลประโยชน์ร่วมกันอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของความเท่าเทียม

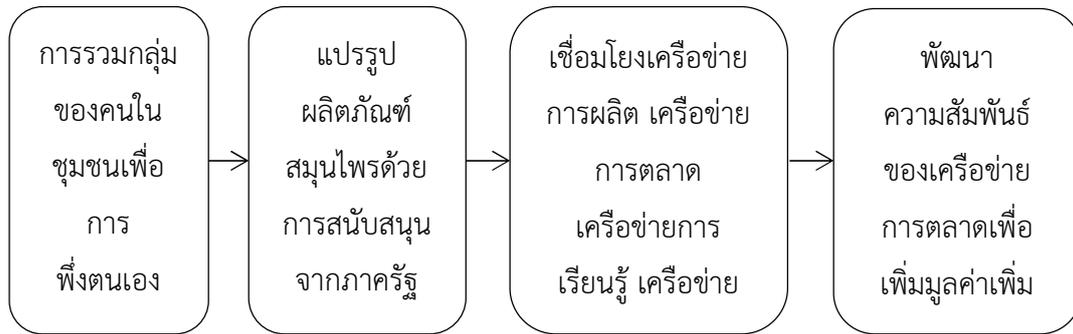
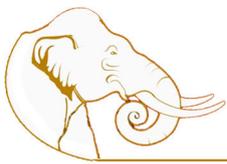
องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่องการยกระดับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ สามารถสรุปได้ดังนี้

วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่มีพื้นฐานการประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยมีผู้นำเป็นแกนนำ และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน เพื่อสร้างรายได้ในลักษณะของผลิตภัณฑ์ชุมชนและเพื่อการพึ่งตนเอง การบริหารงานภายใต้การเรียนรู้ด้วยตนเอง และยึดหลักธรรมาภิบาล

รูปแบบเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชน มีลักษณะการเชื่อมโยงกับเครือข่าย ประกอบด้วย เครือข่ายการผลิต เครือข่ายการตลาด เครือข่ายการเรียนรู้ และเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีความผูกพันและเกื้อกูลกันเป็นฐานในการผลิตและบริการที่สำคัญ

แนวทางการพัฒนารูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยการพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง ควรมีการสร้างเครือข่ายการตลาด เพื่อขยายช่องทางการตลาดทั้งในและนอกชุมชน ควบคู่กับการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้



แผนภูมิแสดงการยกระดับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สามารถนำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปเป็นกรอบในการกำหนดแนวนโยบาย ในการจัดการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะเชิงปฏิบัติการเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างเป็นระบบและสามารถปฏิบัติได้ ดังต่อไปนี้

1. ผลจากการวิจัยสามารถนำรูปแบบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่เป็นจุดเด่นนั้นไปเป็นแบบอย่างสู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนระดับอำเภอ และระดับจังหวัด

2. วิสาหกิจชุมชนนำข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้ ประสิทธิภาพและให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

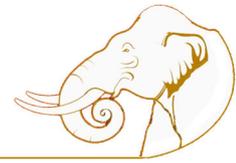
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน พร้อมขับเคลื่อนกิจกรรมการดำเนินงานของวิสาหกิจอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนให้มีความมั่นคงและยั่งยืน

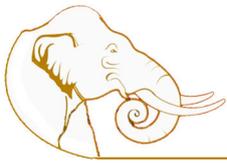
2. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างต่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้มีศักยภาพต่อไป



เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. ไทยเบฟกับการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์และแบ่งปันคุณค่าจากการเติบโต. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/social.1007439>. สืบค้น 2 พฤษภาคม 2567.
- ฐิติกร พูลภัทรชีวิน. เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy). [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.doyourwill.co.th/post/creativeeconomy>. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2566.
- ณัฐพัชร์ มณีโรจน์ และคณะ. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์*. 5(1): 176-177.
- ธนพัฒน์ จงมีสุข ภัทรพล ทศมาศ และภักดี โพธิ์สิงห์. (2562). รูปแบบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบใน ศตวรรษที่ 21 ด้านผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ กรณีศึกษา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารมนุษยศาสตร์ (มสส.)*. 17(3): 235-236.
- พระครูสิริสุตานุยุต และคณะ. (2560). การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด และชุมชนในล้านนา. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอู่). (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2556). เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์ สถาบันพัฒนศาสตร์* 7(1): 52-53.
- เพชรรา บุคสีทา. (2559). การดำเนินธุรกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและปัจจัยการตลาดที่มีอิทธิพล ต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารการจัดการ และการพัฒนา*. 3(1): 15-35.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2545*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- สถาบันพระปกเกล้า. (2550). *วัดระดับการบริหารจัดการที่ดี*. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2559). *พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548*. กรมส่งเสริม การเกษตร. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สมยศ ปัญญา. พิงพร ศรีแก้ว และ จิราภรณ์ คล้อยปาน. (2559). วิสาหกิจชุมชนกับแนวทางการพัฒนา ที่ยั่งยืน. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 1(1): 74-88.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2566). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)*. ประเด็นที่ 16 เศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ.



สุนทนา สุภาวิมล. (2566). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเชิงพุทธ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*. 6(1): 179-188.

อุทัย ปริญาสุทธีนนท์. (2560) “วิสาหกิจชุมชน” ปฏิทรรศน์ในการแข่งขันทางธุรกิจ. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*. 37(2): 133.

Wasko and Faraj. (2000). It is What One Does: Why People Participate and Help Others in Electronic Communities of Practice. *Journal of Strategic Information Systems*. 9(2-3): 155-173.